

RECENZIOK

MARSCHAL ADRIENN

Bokodi-Oláh Gergely: *Fonyód, 1956.*
Fonyód Város Önkormányzata, Fonyód, 2011. 109 p.

Fonyód 1956-os eseményeiről eddig csak a Fonyódi Fórum című helyi lapban megjelent írások voltak elérhetőek az érdeklődő olvasó számára, valamint két összefoglaló. Az első 1989-ben Ottóffy Attila tollából született, amelyet 1991 novemberében dr. Lukács Csabáé követett.

Bokodi-Oláh Gergely könyvének, amely hiánypótló helytörténeti munka, Fonyód Város Önkormányzata és a Fonyódi Kulturális Intézmények voltak fő támogatói. Minden esetben elismerésre méltó törekvés, ha egy közösség érdeklődik saját múltja iránt, és a megszerzett tudást, könyv formájában a következő generációk számára is igyekszik továbbadni. Ez a kötet is ezen gondolat jegyében született.

A könyv több alfejezetre oszlik, az elsőből a Somogy megyei eseményeket ismerhetjük meg röviden, elsősorban a Kaposváron történetekre fókuszálva, ezzel lehetőséget adva az olvasónak a megyeszékhely és Fonyód későbbi összehasonlítására. Az 1956-os forradalom és szabadságharc fonyódi eseményeit időrendben tárgyalja a szerző, az egyes fejezetek címéül az egyes napok fontosabb eseményeit adva, ez a 8 fejezet alkotja a könyv gerincét.

Az első részben áttekintést kapunk az 1956. október 28-án és 29-én történetekről, valamint ezen események előzményeiről és következményeiről, amit a többi fejezet ismertet részletesen.

Óráról-órára és helyszínről-helyszínre követhetjük nyomon a fontosabb eseményeket a postától a templomig, majd a vasútállomásnál lévő Hősök szobrától a rendőrkapitányságon át a tanácsházáig. Az események irányítói és a megválasztott forradalmi testületek tagjai, név és több esetben, foglalkozás szerint is szerepelnek, így képet kaphatunk arról is, hogy a városban kik álltak a forradalom élére. Kiderül, hogy a települést október 28-ig csak a forradalom szele érte el, ami nem készítette a lakosságot változtatásokra.

Bokodi-Oláh Gergely részletesen ismerteti levéltári források alapján az október 28-án a párt által kezdeményezett felvonulás egyetlen, majdnem erőszakos cselekményét. Ennek során a pártbizottság épületének védelmére kirendelt két rendőr főhadnagy, Kolip Gyula és Böröcz István a megyei pártbizottságtól érkezett felhívás szellemében kezdte el oszlatni a tömeget. Végül Kolip Gyulának menekülnie kellett, mert a nála lévő könnygránátot kézigránátnak nézték az összegyűlt emberek. A főhadnagy bemenekült a rendőrkapitányságra és utána sikerült lecsillapítani a feldühödött tömeget is. Így amikor ugyanezen tömeg élén átkísérték a tanácsházá-

ra, s azonkívül, hogy eközben leköpdösték, nem esett bántódása és saját érdekében őrizték csak tovább, majd a megyeszékhelyre vitték.

A fonyódi forradalmi események érzékeltetésére a szerző később nagyon találóan idéz egy egykori résztvevőt („egy pofon sem csattant el”).

A harmadik fejezet ismerteti az Ideiglenes Járási Nemzeti Bizottság megalakulását, valamint annak összetételét. A tagokról több információt is kapunk, nevükön kívül megtudhatjuk foglalkozásukat, és azt is, hogy párttagok voltak-e. Ezen adatokból levonhatja az olvasó a következtetést, hogy Fonyódon ugyanúgy, mint a megyeszékhelyen, ideiglenesen több párttag is bekerült a forradalom idején választott új testületekbe.

Az eseményeket rekonstruálva Bokodi-Oláh Gergely összeveti a forradalom és a megtorlás idején keletkezett iratokat és a perekben szereplő vallomásokat, továbbá több helyen is idéz a levéltári forrásokból, amelyekkel a forradalom hangulatát is érzékelteti. Említésre méltó a szerző humora is: „nemcsak a központi irányítás szűnt meg, nélküle a helyi vezetők is 'tanácstalanok' voltak.”

Bemutatja megalakulásuk sorrendjében az egyes forradalmi rendfenntartó szerveket: a járási kiegészítő parancsnokság katonai tanácsának, illetve a vasútnál a munkástanács és a nemzetőrség létrejöttét, róluk szól a „Vasutas nemzetőrök” című fejezet.

Képet kaphatunk a konszolidáció napjairól és történéseiről, arról, hogyan rendelték vissza a pártbizottság épületének védelmére kirendelt katonákat, és távolítottak el vagy küldtek haza minden régi párttagot, akiket először az újonnan alakult vezetésbe is bevásztottak.

A könyv írója érzékelteti az újonnan megválasztott vezető testületek tényleges irányító szervekké való formálódását – a kaposvári ügyészségtől érkezett, az államvédelmi tisztek és funkcionáriusok letartóztatásáról szóló utasítással kapcsolatban – bemutatva az új vezetés kialakulatlanágából eredő bizonytalanságot és az egyeztetések során megszülető döntést: csak saját érdekükben tartóztatják le őket.

A szerző a november 4-ei eseményeket a nyolcadik fejezetben foglalja össze röviden, amelyek során a lakosság ellenállás nélkül fogadta el a megváltozott hatalmi viszonyokat, és adták le a nemzetőrök fegyvereiket.

A fonyódi forradalmi események tárgyalása után tér rá a megtorlás fonyódi áldozatának perére, a fejezet címéül adva: *Akit halálra ítélték*. Itt nemcsak a levéltári forrásokat használja fel, hanem a Fonyódon elterjedt szóbeszédet is közli. Bemutatja, hogy a per elítélte itt is egy átlagember, Tóth György volt, aki részt vett az október 28-ai tüntetésen, később pedig fegyvereket találtak nála és fegyverrejtegetés vádjával ítélték halálra, amit 1957 szeptemberében végre is hajtottak a Kaposvári Megyei Börtön udvarán.

A forradalom és szabadságharc leverése utáni hivatalos értelmezésből is idéz, majd ismerteti a november negyediké utáni eseményeket, az új hatalom megszilárdulásának lépéseit a településen.

Nagyon fontos összefüggésekre világít rá a szerző az utószóban, kiemeli, hogy a Fonyódon történt események között éppen az volt a leglényegesebb, hogy az elkerülhetetlen személycseréken kívül semmi sem történt, s azt sem mindenki látta indokoltnak, hogy az államvédelmi dolgozókat saját érdekükben letartóztassák.

A könyv végén található melléletek kiegészítik a főszövegben leírtakat, illetve további információkkal szolgálnak. A Varga István fonyódi könyvtáros által készített két interjú a szereplők szemszögéből mutatja be az eseményeket, amelyekben Nyers István és Seres József nemcsak a forradalom eseményeire, hanem a megtorlásra és az emigrációjukra is visszaemlékszik. Az interjúkon kívül a Hazafias Népfőnt Somogy megyei Bizottságának 16 pontja, valamint több táblázat is kiegészíti, illetve alátámasztja az eddig olvasottakat, így az ellenforradalmi elemek összesítésének táblázatából képet kaphatunk többek között arról is, hogy a járásban 492-en vettek részt az „ellenforradalomban”, közülük 34 személyt ítél el bíróság ellenforradalmi tevékenységért.

A munka több levéltárban, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában, a Somogy Megyei Levéltárban és a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárában végzett kutatások eredményeként született. A további részletek iránt érdeklődő olvasót bibliográfia híján a részletes lábjegyzetekben megjelölt levéltári, valamint könyvészeti források segítik a további tájékozódásban.

A helytörténeti témájú könyv az 1956-os forradalom és szabadságharc országos képéhez is adalékokkal szolgál. Összegzésül a szerző szavaival ajánlom a kötetet az olvasók figyelmébe: „Kívánom, hogy Fonyód 1956-os története tanulságul szolgáljon mind a helyi érdeklődőknek, mind a forradalom és szabadságharc országos összefüggései után kutatók számára.”